

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อ บรรยายประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้ตามการรับรู้ของผู้ที่มีภาวะความดัน โลหิตสูง รวมถึง พฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการควบคุมภาวะความดัน โลหิตสูง ของผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้ การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลและสถานที่ในการเก็บข้อมูล การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวม ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้ที่ได้รับ การวินิจฉัยจากแพทย์ว่า เป็นความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุที่มารับการรักษา ณ โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป มีอายุ ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และในวันที่เก็บข้อมูลมีระดับความดันโลหิตซิสโตลิกมากกว่า 140 มิลลิเมตรปรอท และ/หรือ ค่าไดแอสโตลิกมากกว่า 90 มิลลิเมตรปรอท โดยใช้เทคนิควิธีการวัดความดัน โลหิตตามแนวการปฏิบัติการพยาบาลของวิทยาลัยสหราชอาณาจักร (อัจฉรา พุ่มดวง, 2547) รวมทั้ง ผู้ให้ข้อมูลรับทราบว่าตนเองเป็นผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงและยินดีเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวน 17 ราย

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยให้การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวม ข้อมูลจนกระทั่งเผยแพร่ผลการวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 ระยะดังนี้

1. ระยะก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัย และแบบฟอร์มในการเก็บ ข้อมูล เพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา และ ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ จริยธรรมของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพาอีกครั้ง ภายหลังจากได้รับอนุมัติแล้วจึงประสานงานต่อหน่วยงานที่ผู้วิจัย ต้องการศึกษารออนุญาตต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าพยาบาลและหัวหน้าหน่วยงานที่ ต้องการเก็บข้อมูล

2. ระยะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ขอความยินยอม และขอความร่วมมือในการเป็นผู้ให้ข้อมูลจากผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง โดยเน้นให้ทราบว่าการเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือไม่นั้น เป็นสิทธิที่จะตัดสินใจโดยอิสระ และไม่มีผลใดๆต่อผู้ให้ข้อมูล และการรักษาที่ได้รับ (สมศรี ชื่อดอวงค์, 2546) ตามแนวทางแบบฟอร์มการให้ข้อมูลขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยผู้วิจัยให้ข้อมูลและแจ้งให้ทราบถึง วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บข้อมูล อธิบายให้ทราบถึงลักษณะ การสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล สถานที่ในการสนทนา การเลือกสถานที่ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ทำการศึกษาในบริบทของโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้ที่มีภาวะ ความดันโลหิตสูงจะได้รับการตรวจเหมือนผู้ป่วยทั่วๆ ไป ไม่มีคลินิกเฉพาะโรคโดยทำการเก็บ ข้อมูลที่แผนกผู้ป่วยนอกและแผนกผู้ป่วยใน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการเก็บ ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 1 ราย ทำการเก็บข้อมูล 1-3 ครั้ง ต่อราย ดังนั้นหากผู้ให้ข้อมูลได้รับการ อนุญาตให้กลับบ้านไปก่อนการเก็บข้อมูลจะครบถ้วน ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการ เก็บข้อมูลในประเด็นที่ข้อมูลไม่ชัดเจนต่อเมื่อมารับบริการตรวจรักษาครั้งต่อไป หรือเก็บข้อมูลที่ บ้านผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้แล้วแต่ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจ ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยได้จัดสถานที่ใน การพูดคุยเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนตัวและหลีกเลี่ยงการถูกรบกวนขณะเก็บข้อมูลการวิจัย และ ให้เวลาผู้ให้ข้อมูลในการตัดสินใจ

เมื่อผู้ให้ข้อมูลตกลงและยินดีเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้ ก็บันทึกใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เป็นลายลักษณ์อักษร และ นัดหมายเวลาและสถานที่ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งขออนุญาตในการ บันทึกเสียงในการสนทนา และจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากเวชระเบียนผู้ป่วย โดย แจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะขอข้อมูลจากการบันทึกเทป หรือการจดบันทึก โดยไม่ต้องระบุเหตุผล ผู้วิจัยได้รักษาความลับด้วยการ เก็บรักษาทันทีที่ต่างๆ ไว้ในตู้และใส่กุญแจ การนำข้อมูลไปเผยแพร่ ในเชิงวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และในระหว่างที่พูดคุยหากมีคำตอบไม่สะดวกใจที่จะ ตอบ ผู้ให้ข้อมูลสามารถยุติการสนทนาได้โดยอิสระไม่ต้องบอกเหตุผลในการยุติการสนทนา และ เมื่อสิ้นสุดงานวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลต่างๆจะถูกทำลาย หลังการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเสร็จสิ้น (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2540) ผลการวิจัยได้นำไปเผยแพร่เฉพาะเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและ การปรับปรุงคุณภาพการดูแลผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Researcher as an Important Research Instrument) เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

ตนเอง (ชาย โพธิ์สีดา, 2547) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีการเตรียมตนเองให้มีความไวเชิงทฤษฎีสำหรับดำเนินการวิจัยทั้งในระยะก่อนดำเนินการวิจัย และในขณะดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านระเบียบวิธีการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และศึกษากระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในโครงการการวิจัยทางการแพทย์ โรงพยาบาล สวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 24 ชั่วโมง รวมทั้งทดลองฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ เขียนเป็นรายงาน ในลักษณะศึกษานำร่องกับผู้ป่วยจำนวน 1 ราย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำ

1.2 ด้านเนื้อหาวิชาการ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะความดันโลหิตสูง การควบคุมภาวะความดันโลหิตสูง และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อเตรียมตัวผู้วิจัยให้มีความไวเชิงทฤษฎีสำหรับดำเนินการวิจัย ในเนื้อหาสาระของประเด็นที่ศึกษา

1.3 ด้านระบบบริการของสถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยปฏิบัติงานพยาบาลมา 18 ปีและได้มีส่วนร่วมในการ จัดทำแนวทางการดูแลผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงของโรงพยาบาลที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานทำให้ทราบระบบการบริการพยาบาลของโรงพยาบาล การประสานงานกับหัวหน้าแผนกผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และผู้ป่วยที่เป็นผู้ให้ข้อมูล จึงคาดว่าจะได้รับความร่วมมือ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริการที่ผู้ป่วยได้รับ

2. แนวคำถามและแบบบันทึกต่างๆ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลได้แก่ เลขที่โรงพยาบาล (H.N.) การศึกษาสูงสุด อายุ เพศ สถานภาพสมรส ส่วนสูง น้ำหนัก อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ย สภาพที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ระยะเวลาการเดินทางมาถึงโรงพยาบาล ระยะเวลาควบคุมความดันโลหิตไม่ได้ ภาวะแทรกซ้อนปัจจุบันของโรค การรักษาที่ได้รับครั้งล่าสุด อาการข้างเคียงของการรักษา การจัดการกับอาการข้างเคียงของการรักษา การรักษาที่ได้รับปัจจุบัน ดังตัวอย่างแบบบันทึก (ภาคผนวก ค. หน้า 100)

2.2 แนวคำถามการสัมภาษณ์เจาะลึกเกี่ยวกับ ภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้ ตามการรับรู้ของผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งแนวคำถามแบบกว้างๆ บนฐานของภาวะความดันโลหิตสูง และการควบคุมภาวะความดันโลหิตสูง ในระยะแรกเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูล 2 ราย นำมาวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อมีประเด็นเพิ่มเติมที่ต้องการเจาะลึกก็จะตั้งแนวคำถามใหม่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันทำซ้ำ ระหว่างการสัมภาษณ์เจาะลึก วิเคราะห์พัฒนาดังแนวคำถามใหม่ จนข้อมูลอิ่มตัว (ภาคผนวก ค. หน้า 101-102)

2.3 แบบบันทึกการถอดความจากแถบบันทึกเสียง และให้รหัส เพื่อนำมาสะสมสำหรับใช้ชี้นำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในครั้งต่อไป ตามหลักสะสมเชิงทฤษฎี อีกทั้งยังเป็นหลักฐาน

สำหรับย้อนกลับมาให้รหัสใหม่ ตลอดจนช่วยเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถย้อนกลับมาคัดเลือกตัวอย่าง
ข้อความไปประกอบการเขียนรายงานการวิจัยภายหลังได้สะดวกรวดเร็วขึ้น (ภาคผนวก ก. หน้า
103)

2.4 แบบบันทึกเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบบันทึกเพื่อขึ้นนำการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำ
การจดคำถามที่ผุดขึ้นในขณะที่เขียนบันทึก และรวบรวมเป็นส่วนหนึ่งของคำถามในการสนทนาครั้ง
ต่อไป ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขยายความคิด และบ่งบอกทิศทาง ข้อคำถามในการเก็บข้อมูล
นำมาใช้เป็นแนวคำถามครั้งต่อไป (ภาคผนวก ก. หน้า 104)

2.5 แบบบันทึกตรวจสอบความตรงการนำเสนอภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถ
ควบคุมได้ ตามการรับรู้ของผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ผู้วิจัยจะนำประเด็นเนื้อหาที่ได้จากการ
วิเคราะห์ นำมารวบรวม และนำไปถามผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความตรงของเนื้อหา

3. เครื่องวัดความดันโลหิตชนิดที่เป็นมัลติเมตรปรอท (Mercury Sphygmomanometer)
เพื่อใช้ในการวัดความดันโลหิต ยี่ห้อ HICO ผ่านการตรวจสอบความตรงจากศูนย์วิศวกรรมของ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยปฏิบัติตามขั้นตอนการวัดความดันโลหิตตามแนวปฏิบัติการ
พยาบาลของสภาวิชาชีพไทย (อัจฉรา พุ่มดวง, 2547)

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งมีขั้นตอนใน
การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำเสนอโครงร่างวิจัยเพื่อพิจารณาจริยธรรม ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม
2. เมื่อผ่านการพิจารณาจริยธรรม ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพาถึงผู้อำนวยการและหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลที่ผู้วิจัยต้องการเก็บ
ข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีภาวะความดัน
โลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้ ที่แผนกผู้ป่วยนอก และแผนกผู้ป่วยใน
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตขณะให้ข้อมูล และ
บริบทที่บ้านผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์จากเอกสารเวชระเบียนของผู้ให้ข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับ
การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 17 คน โดยผู้วิจัยปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองกับหัวหน้าแผนกผู้ป่วยนอก/ แผนกผู้ป่วยในเพื่อขออนุญาตคัดเลือกผู้ป่วยเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูล

2. ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในเบื้องต้นได้สอบถามพยาบาลที่รับผิดชอบในแต่ละแผนกที่เข้าไปเก็บข้อมูลเพื่อค้นหาผู้ให้ข้อมูล เมื่อพบผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยจากแฟ้มประวัติ จากนั้นผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การขอความร่วมมือและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย หากผู้ป่วยให้ความยินยอม ถ้าในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลยังมีความไม่สุขสบาย เช่น ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ หรือความดันโลหิตสูงอย่างรุนแรง เป็นต้น ผู้วิจัยได้นำผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงไปรับการดูแลที่แผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินก่อน ส่วนกรณีผู้ให้ข้อมูลไม่ได้อยู่ในภาวะวิกฤต ผู้วิจัยได้แจ้งระดับความดันโลหิตที่วัดได้ให้ทราบ และขอความร่วมมือให้เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

ในกรณีผู้ป่วยนอก ผู้วิจัยได้ไปประสานงานกับพยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วย เพื่อแจ้งให้พยาบาลทราบว่าได้นำผู้ให้ข้อมูลไปสัมภาษณ์เป็นระยะเวลาประมาณ 30-60 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลอยู่ในระหว่างการรอพบแพทย์ โดยผู้วิจัยได้ปรับระยะเวลาในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับระยะเวลาของผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิให้แก่ผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยได้แจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลได้ทราบขั้นตอนปฏิบัติงานนี้ เพื่อลดความวิตกกังวลและมีความมั่นใจว่าผู้วิจัยได้รักษาประโยชน์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูล

3. ผู้วิจัยเก็บรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของผู้ป่วยเพิ่มเติมจากแฟ้มประวัติ และบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมทั้งนัดหมายเวลา-สถานที่ในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นเชิญผู้ให้ข้อมูลให้การสัมภาษณ์ตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ตามแนวทางแบบฟอร์มการขอความร่วมมือและยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการคัดเลือกอีกครั้ง และอธิบายการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลรวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลได้เตรียมร่างกายและจิตใจ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างดี อาจมีอุปสรรคด้านเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลต้องรับบริการด้านรักษาเป็นช่วงระยะสั้น แต่สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้ต่อเนื่อง

5. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก บนพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์ และความไว้วางใจอย่างต่อเนื่อง โดยพูดคุยให้ผู้ป่วยรู้สึกผ่อนคลาย ผู้วิจัยจะเริ่มพูดคุยด้วยข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ผู้ป่วยไว้วางใจใช้สัมภาษณ์เจาะลึกตามแนวคำถามที่เตรียมไว้

เป็นแนวในการสัมภาษณ์ ประกอบกับการจดบันทึกพร้อมทั้งบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ไว้ จนกระทั่งยุติการสัมภาษณ์ โดยวิธีการสัมภาษณ์นั้นใช้แนวคำถาม การสัมภาษณ์จะมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้สามารถให้ข้อมูลตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลเอง ไม่มุ่งแต่เอาคำตอบตามแนวคำถามที่เตรียมไว้ ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยปล่อยบรรยากาศการสัมภาษณ์เป็นไปโดยธรรมชาติ และเคารพในคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล สำหรับการตั้งคำถามผู้วิจัยจะเริ่มด้วยคำถามแนวกว้าง ๆ ก่อน และนำผู้ให้ข้อมูลเข้าสู่บรรยากาศการสนทนา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่แคบเข้า เพื่อเข้าสู่ประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจงอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตสีหน้าท่าทาง อากัปกริยา การแสดงออกของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การตีความ การถามคำถามต่อเนื่องเข้าถึงความหมายที่แท้จริงต่อไป (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2540)

กรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ตอบคำถามในบางช่วงของการสนทนา หรือหยุดชะงักการบอกเล่าเรื่องราวไป ผู้วิจัยแก้ไขสถานการณ์เพื่อให้บรรยากาศการสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่นต่อไป โดยการรอคอยคำตอบเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ใช้ความคิด หรือกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลพูดต่อไปด้วยคำพูด และท่าทางที่แสดงความสนใจ ไม่เร่งเพื่อให้ได้คำตอบ แต่หากในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลยังคงอยู่ในสภาพไม่พร้อมหรือประสงค์ที่จะยุติการสนทนา ผู้วิจัยได้ถามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเลือกเวลานัดหมายใหม่

ในกรณีที่ข้อมูลยังไม่อึดตัวหรือไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้มีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอสัมภาษณ์ต่อก่อนล่วงหน้า เมื่อมารับบริการครั้งต่อไป หรือติดตามไปสัมภาษณ์ต่อที่บ้าน ร่วมกับการสังเกต บริบทของที่บ้าน จนกว่าจะได้ข้อมูลอึดตัวจึงยุติการเก็บข้อมูล และเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ หรือทดสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลอื่นที่มีคุณสมบัติตรงกับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุไว้ข้างต้น

การยุติการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงประสบการณ์ที่ผู้วิจัยไม่ได้ถามและผู้ให้ข้อมูลปรารถนาจะเล่าให้ผู้วิจัยทราบ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ระบายความรู้สึกของตนเองที่ต้องการ นอกจากนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติม หลังจากนั้นผู้วิจัยกล่าวคำขอบคุณ และนัดหมายการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยนี้รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีประเด็นที่ 17 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ การจัดการกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดการกับข้อมูล (Data Management & Organization) ผู้วิจัยได้ดำเนินการภายหลังการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะถอดความจากแถบการบันทึกเสียง เป็นภาษาเขียนด้วยตัวเอง โดยคำต่อคำ ไม่มีการสรุปหรือตัดแปลงข้อความใด ๆ และพิมพ์ในแผ่นข้อมูลจัดเก็บไว้เป็นรายบุคคล แล้วทวนกับแถบบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความจากนั้นอ่านทวนความซ้ำ เพื่อสร้างความเข้าใจ นำข้อมูลจัดเรียงเข้าแฟ้มก่อนวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลรายวัน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บสะสมแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการถอดความการสนทนา มาแยกวิเคราะห์ข้อมูลเป็นส่วนย่อย (Break down) แบบวิเคราะห์ข้อมูลคำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค ค้นหาความหมายเชิงโครงสร้างในระดับลึกของสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตขณะสัมภาษณ์ และวิเคราะห์จากเอกสารผู้เกี่ยวข้องด้วย กรณีที่ไปสัมภาษณ์ที่บ้าน ก็จะมีการบันทึกบริบทของที่บ้านที่ได้จากการสังเกต เมื่อได้ข้อมูลมาจากนั้นเลือกเอาข้อมูลเฉพาะส่วนที่มีความหมายและสามารถเชื่อมโยงกันได้กับประเด็นหรือหัวข้อสำคัญ (Themes) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตอบคำถามของงานวิจัย จึงให้รหัสแบบเปิดกว้าง (Open Coding) ซึ่งให้รหัสความคิดรวบยอดของข้อความที่ผุดขึ้นมา เป็นชื่อที่ตั้งให้กับหัวข้อข้อมูลทำการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยยืมชื่อมาจากศัพท์ทางวิชาการ หรือใช้คำที่มาจากภาษาของผู้ให้ข้อมูลเอง จากนั้นทำการเปรียบเทียบรหัส และนำข้อมูลที่ให้รหัสรวมกลับเข้าด้วยกัน (Clustering) เพื่อจัดกลุ่มในแนวทางใหม่ เป็นหมวดหมู่ พร้อมกับให้ชื่อหมวดหมู่ เพื่อวิเคราะห์หาแบบแผนและความสัมพันธ์ของข้อมูลเป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกับสิ่งต้องการค้นหาในงานวิจัยครั้งนี้

อนึ่งการให้รหัสข้อมูลถ้าพบข้อมูลบางส่วนไม่สอดคล้องกับข้อมูลส่วนใหญ่ที่สะสม ซึ่งอาจเป็นเพราะมีข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลส่วนใหญ่ที่สะสม ผู้วิจัยจะใช้วิธีจัดรหัสกลุ่มรหัสให้อยู่รวมกับกลุ่มรหัสให้มากที่สุด ถ้ากรณีรหัสข้อมูลที่ต่างกันจริงผู้วิจัยได้ย้อนกลับไปหาเงื่อนไขเพื่อมาอธิบายความแตกต่างดังกล่าว และนำมาจำแนกเป็นรูปร่างที่แตกต่างกันออกไป แต่ถ้าความแตกต่างนั้นเกิดขึ้นเพราะกำลังอยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของรหัส ผู้วิจัยได้รอให้มีการค้นพบข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น จนกระทั่งสามารถให้ชื่อรหัสที่เหมาะสมได้ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์ภายใต้ประเด็นของที่เกี่ยวข้องกับการภาวะควบคุมความดันโลหิตสูง พฤติกรรมการควบคุมความ

คันโลหิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ควบคุมภาวะความดันโลหิตสูงของผู้ ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้

การสร้างที่น่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพมักมีผู้สงสัยในความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพราะเคลงใจในความลำเอียงของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการสร้างที่น่าเชื่อถืองานวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย จึงมีกระบวนการสร้างที่น่าเชื่อถือตามกระบวนการของ Lincoln & Guba (1985) ดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องตรงความเป็นจริงของสิ่งที่ค้นพบตามความเป็นจริงที่บุคคลนั้นอธิบาย หรือแปลความหมายตรงกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดย

1.1 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ ที่มีภาวะความดันโลหิตซิสโตลิกมากกว่าหรือเท่ากับ 140 มิลลิเมตรปรอท และ/หรือ ค่าไดแอสโตลิกมากกว่า 90 มิลลิเมตรปรอท ที่เคยมาได้รับการรักษาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป เพื่อที่จะสามารถบอกเล่าประสบการณ์ในการควบคุมภาวะความดันโลหิตสูงของตนเองได้

1.2 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูล โดยการแนะนำตัว มีที่ทำเป็นมิตร เปิดโอกาสให้ซักถามอย่างเป็นอิสระ เมื่อผู้ให้ข้อมูลรู้สึกคุ้นเคย เกิดความไว้วางใจ และมีความพร้อมจึงเริ่มการเก็บข้อมูล

1.3 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีที่แตกต่างกัน คือ ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นหลัก ร่วมกับการสังเกต และ ศึกษาจากทะเบียนประวัติการรักษาประกอบ

1.4 ยืนยันข้อมูล กับผู้ให้ข้อมูลทุกครั้งภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล หากมีส่วนใดที่แตกต่าง ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ให้ข้อมูลได้ช่วยให้ข้อมูลซ้ำหรือเพิ่มเติม และทำการปรับแก้ไขให้ตรง ข้อมูลส่วนที่ไม่ตรงผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตรวจสอบข้อมูลผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงที่อยู่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป (Meaning in Context) ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ยืนยันข้อมูล 3 ครั้ง (ภาคผนวก ค. หน้า 130)

1.5 การตรวจสอบข้อมูลที่ได้นำ จากการทวนกับแถบบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความจากนั้นอ่านทวนความซ้ำ เพื่อสร้างความเข้าใจ ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล

1.6 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และด้านเนื้อหา จำนวน 2 ท่าน ซึ่งกล่าวได้

ว่าผู้วิจัยได้ใช้ผู้เชี่ยวชาญในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูล (Investigator Triangulation) คืออาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์

2. ความคงที่ (Depenability) ในการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ ในการวิจัยไว้ เพื่อสามารถตรวจสอบกลับได้ทุกเวลา รวมทั้งบันทึกความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้วิจัยแยกไว้จากสิ่งที่ได้รวบรวมจริง เพื่อเป็นการไม่ลำเอียง

3. การนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทอื่น (Transferability) งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้กับบริบทอื่นนอกจากบริบทที่ผู้วิจัยทำการศึกษา เช่น กลุ่มผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูง และกลุ่มผู้ที่มีภาวะความดันโลหิตสูงที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากมีบริบทเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยได้บรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ของการเก็บข้อมูล สถานที่ที่ผู้วิจัยทำการศึกษา และการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งขั้นตอนการตัดสินใจเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น

4. การยืนยันข้อมูล (Confirmability) งานวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่ามีความเป็นกลางหรือไม่ลำเอียง เนื่องจากผู้วิจัยได้คำนึงการสร้างที่น่าเชื่อถือของข้อมูล และความคงที่ดังกล่าวข้างต้น